

**Maktubm k-dige kɛn Pɔl
raanɪn eglizn Kɔrint ki
Kupm mɛtn taar taadjeki
doobm gɛn dooy maktubm
k-dige kɛn Pɔl raanɪn eglizn
Kɔrint ki**

Kɛn Pɔl raanga raanɪ maktubm deetn gɛn Kɔrintge se ʒo jaay naanɪ ɔŋ labar jee Kɔrint ki ɔɔ tɛr naade raanɪ tɔl maktubge dɛna ute naapa kici (konɪ 2.3). Gɔtn se, Pɔl ute jee al-Masigen Kɔrint ki se, taarde ʒaa ɔk mɛtn naap eyo. Taa naanɪ se ʒo kɔr naanɪ tɛrl te gɔtde ki ey ʒɔrt se, naanɪ raanɪden taa aden tɛrl kingde. Maakɪ maktubiɪn ki se Pɔl taad jeege tu ute doobm ɔɔ di jaay naanɪ tɛd debm kaanɪ naabm Isa se, kɛn je deekɪ ɔɔ naanɪ se Isa al-Masi ʒo ɔliɪ naaba. Kɛn gɛn Pɔl ki num naanɪ se nakiɪ kaanɪ naaba sum. ʒo maakɪ naabiɪn kɛn naanɪ tɛd se, naanɪ ɔŋga nakgen ɔŋɔ kɛn aan donɪ ki, ɔŋga dubar ɔɔ nakgen kɛn ɔl ʒeere deb ki ɔɔ ute naanɪ se kic ʒo naanɪ ɔŋ aayga kaamiɪna. Naʒo nakɪ naanɪ je se gɔtɔ ʒaa se paac jeege 'jeel Raa Bubu ɔɔ Isa al-Masi. Kɛn Pɔl jaay taad taa naanɪ malinɪ se, nakɪ kɛn naanɪ je se, jee Kɔrint ki anɪ baatiɪn eyo ɔɔ 'kɔŋ baatn dooyin kɛn naanɪ dooydeno se ey kici (konɪ 1-7). Gɛn k-dige se, Pɔl raanɪden ɔɔ jee ɔk maala se, k'noog jee al-Masigen Jeruzalem ki (konɪ 8-9). Gɛn k-mɔtɔge tu se, Pɔl taadden ɔɔ jee kɛn tɛd rode aan gɔɔ jee kaanɪ naabm Isa al-Masige

se j'ōnte booy kuun taarde (kon 10-13).

Pɔl raan ɔl tɔɔse egliz ken Kōrint ki

¹ Ken ara maam Pɔl, *m'debm kaan naabm Isa al-Masi aan gɔɔ ken *Raa maakin jen rɔ ki ɔɔ maam m'raan maktubm ese se ute gɛnaajege, Timote. Naaje k'tɛdsen tɔɔse naase ki jee *eglizn ken maakn gɛgɛr ken Kōrint ki ute jee Raagen paacn taa naan Akayi ki ute magalina.

² Ōn Bubeje Raa ɔɔ Mɛljege Isa *al-Masi asen tɛdn bɛɛde ɔɔ asen kɛdn lapia.

Raa debm ɛdkaay kaama jeege tun maakn dubar ki

³ K'tɔɔmki Raa, Bubm Mɛljege Isa *al-Masi, naan se Bubm ken bɛɛn dɛna ɔɔ naan ɓo Raa debm ɛdkaay kaama ute maraadin.

⁴ Maakn nakge tun ɔɔn ken aan dojege tu paac se, naan ɓo debm ɛdfeki kaay kaama. Ute kaay kaam ken Raa ɛdfeki se, naajege kic num j'an̄ki kaasn gɛn kɛdn kaay kaama jeege tun maakn nakge tun ɔɔn se kici.

⁵ Aan gɔɔ naajege j'ōnki dubar dɛna ute al-Masi se, bin ɓo ute doobm al-Masi se Raa ɛdfeki kaay kaam dɛn bin kici.

⁶ Ken nakn ɔɔn jaay aanga doje ki kic num, taa Raa asen kɛdn kaay kaama ken asen kɔl gɔtn kaaj ki. Ōɔ naaje jaay Raa ɛdjen kaay kaama se taa naase kic ɓo dubar aanga dose ki num an̄ki kɔn kaasa aan gɔɔ ken naaje dubar aan doje ki jaay j'ōn j'aasiñ se kici.

⁷ Ōɔ naaje k'jeel maakje ki kɔnd dojen jaay j'ōnd do naase ki se, kɔnd do mɛc. Taa naaje k'jeele

naase ɔŋkiga dubar ute naaje se, bin se Raa asen kɛɔn kaay kaama aan gɔɔ naan tɛɔo naaje ki se kici.

⁸ Anum naase gɛnaagen doobm al-Masi ki, naaje k'je naase aki jeele taa naan Azi ki se k'dabarjenoga dɛn aak eyo. Ɔɔ dubar kɛn naaje k'j'ɔŋo se deeloga doje, naaje k'saapo j'ɔɔ naaje se j'kɔŋ kaaj ey sum.

⁹ Deere, naaje se k'saap j'ɔɔ biije nanɔa sum, naaje j'kooyo. Naɔo, naaje se j'ɔnd doje do naaje malinge tu eyo, num naaje j'ɔnd doje do Raa ki, naan ɔo debm lee dur jeege daan yoge tu.

¹⁰ Ɔɔ Raa se ɔɔɔjenoga doje maakɔ yɔ kɛn gɔtn ese se ɔɔ naan ajen kɔɔɔn doje kuuy daala. Deere, naaje se j'ɔnd doje doŋ ki, gɔt kuuy kic ɔo naan utu ajen kɔɔɔn doje daala.

¹¹ Naase kic ute keem Raa kɛn naase aki keem se, naase ajeki noogo. Ɔɔ ute tɔnd mɛtn kɛn jeege dɛna tɔnd mɛtn Raa taa naaje se, Raa ajen tɛɔn bɛɛ. Ute naan se jeege dɛna 'tɔɔm Raa taa bɛɛ kɛn naan tɛɔɔjen se.

Gɔtn Pɔl uun doa je ɔaa Kōrint ki naɔo ɔŋ ɔaa te eyo

¹² Anum nakɔ tɛɔɔjen jaay naaje k'tɔɔm roje se, naaje k'jeeliŋ maakje ki, kingien naaje j'ing maakɔ jeege tu, ɔɔ tap tap ute naase se, j'inggo ute kɛn mɛt ki ɔɔ ute maakɔ kalan naan Raa ki. Num naaje k'j'inggo bin se ute jeel-taar gɛn jikilimge eyo, num ute bɛɛ Raa kɛn tɛɔɔjen se.

¹³⁻¹⁴ Deere, taargen naaje k'lee k'raanɔsesiŋ se, naaje k'raanɔsen te taar dim kuuy eyo, num taargen naase 'lee 'dooyiŋki ɔɔ 'booy ɔkiŋki se. Aan gɔɔ ɔorse naase naka kaam kalan 'booy ɔkjekiro te

mētiŋ paac ey se, num maam m'saap naase utu ajeki 'booy kəkŋ mala mala ɔ kɛse ɔ taar kɛn maam m'je taada se: *ɔii kɛn Mɛljege Isa ade ɔaa se, naaje k'tɔɔm roje ute naase ɔ naase kic lɛ aki tɔɔm rose ute naaje kici.

15 Deere, maam m'jeel maakum ki maam m'je m'ɔaa ɔɔtn naase ki ɔ deet jaayo, taa bin se naase aki kŋ bɛɛ maam kɛn m'ɔaa ɔɔtse ki ɔɔl di se.

16 Maam m'kiin ɔɔtse ki se m'ɔaa Masedoan ki ɔ kɛn m'tɛrl tɛrl Masedoan ki kic ɔ, m'ade kaal dose ki. ɔ naase ɔ amki je nakŋ kɛn am m'kaasn ɔɛn ɔaa mɛrtɛ taa naan Jude ki.

17 Kɛn maam m'uun do ɔɛn ɔaa mɛrtɛ se, ute maakum paac ey la? Ey lɛ nakŋ maam m'ɔaa ɔaa tɛda paac se, m'tɛdiŋ aan ɔɔ ɔɛn jikilingen do nak kɛn kalan sum ɔ kɛn naade ɔaan ɔaa tɛda num deek ɔ: «Yɛɛ» ɔ «Yɛɛ eyo» se la?

18 Taar se Raa kic ɔ jeele, do taar kɛn kalan se, naaje j'ɔŋ k'taadseno te j'ɔ: «Yɛɛ» ɔ «Yɛɛ eyo».

19 Taa maama, Silban ute Timote kɛn k'ɔaado k'taadsen taar Goon Raa Isa *al-Masi ɔɔtse ki se, do taar kɛn kalan sum ɔ, naaje k'taad te ey «Yɛɛ» ɔ «Yɛɛ eyo». Num ɔan taar naaje k'taad se, daayum «Yɛɛ».

20 ɔ nakŋ kɛn Raa taado utu tɛd se, ute doobm al-Masi se paac 'tɛdn mɛt ki. Bin ɔ ute ro Isa al-Masi se, naaje k'deekki j'ɔki: *amin Raa ki ɔɛn *nookŋ roŋa.

21 Raa ɔ kɛn ɔɔkjeki ute al-Masi k'tɛdkiga tɔɔg se ɔ naan ɔ debm tɛdjeki k'tɛdkiga jee naange.

22 Naan ɔ debm kɛn tɛdjeki nakŋ kaakŋ jeele, kɛse Nirliŋ kɛn naan ɛdjeki maakjege tu kɛn je deekŋ ɔ naajege se k'tɛdkiga jee naange ɔ ute

naan̄ se, naan̄ je ajeki taad̄n ɔɔ utu ajeki kɛd̄n nak̄n̄ kɛn naan̄ taad̄o ɔɔ utu ajeki kɛd̄ se.

²³ Maam se ɔŋ Raa am tɛd̄n saad̄uma ɔɔ maam se lɛ m'taad̄ taar mɛt ki. Kɛn maam jaay baate tɛrlo maak̄n̄ gɛgɛr kɛn Kōrint ki se, m'je m'asen tuj̄n maakse eyo.

²⁴ Naaje k'je j'asen tɛd̄n utu taa tɔɔg eyo gɛn kaal maakse do Raa ki, taa kaal maakse lɛ, naase utu ɔkiŋki tɔɔgɔ. Anum naaje k'je j'aki tɛd̄n naaba tɛlɛ, taa naase kic ɓo maakse raapo.

2

¹ Maam se m'uunoga doa, m'kɔŋ tɛrl gɔtse ki jaay, m'asen ɓaa tuj̄n maakse ey sum.

² Anum kɛn maam jaay 'tuj̄sega maakse se, maam kic ɓo maakum 'tuju, bin se nam am tɛd̄um jaay maakum raap se gɔtɔ, taa naase lɛ paac, maakse tuj̄ga.

³ Kɛn ɔlumo jaay m'raan̄seno maktub se, taa maam m'je eyo kaad̄ kɛn m'ɓaa gɔtse ki se, jeegen am kɛd̄n maak-raap se ɓo, 'tɛrl am tuj̄n maakuma. Maam m'jeel maakum ki, kɛn maam jaay maakum raap se, naase kic ɓo 'paacki maakse 'raapo.

⁴ Kaad̄ kɛn maam m'raan̄seno se, maam maak̄n̄ maak-tuj̄ ki ɔɔ m'maak̄n̄ kaa-maan ki ɔɔ m'uun nirlum dɛna dose ki. Maam m'raan̄seno se taa m'asen tuj̄n maakse eyo, num taa aki jeele maam se, m'jesɛ dɛn aak eyo.

Pɔl taad̄ ɔɔ: debm tɛd̄ga *kusiŋ se, k'tɛd̄iŋ kaldɛ

⁵ Kɛn deba jaay tuj̄ga maak̄n̄ jeege se, kɛse naan̄ tujum maak̄n̄ maam eyo, num naan̄ tujsen maak̄n̄ naase paacki. Naɓo taar se j'ɔŋte 'tɛd̄iŋki 'deel doa.

⁶ Gen debm bin se, ken jee dena uuninga kaamin se bo, beenga sum.

⁷ Taa naan se bo naase 'tedin̄ki kaldε, ɔɔ edin̄ki kaay kaama, ey num sɔm maak-tuj̄n ese se 'deel don̄a.

⁸ Booyki m'asen taada, debm bin se 'taadin̄ki tal, naan 'jeele, naase se 'jen̄ki.

⁹ Anum ken ɔlumo jaay maam m'raanseno mak-tubm se, ken naase jaay 'tookki taarum paac ε, maam m'kaak̄n jeel ro ki.

¹⁰ Num 'booyki m'deekseni: debm jaay naase 'tedin̄kiga kaldε se, maam kic m'tedin̄ga kaldε, ken maam bo m'tedin̄ga kaldε naan al-Masi ki kic num, taa naase.

¹¹ Bin bo *Bubm sitange ajeki kɔn̄ kaan̄ dal eyo, ɔɔ nak̄n naan̄ je tɛda se ε, naajege k'jeelin̄ki tak.

Pɔl uun niriṅ do Tit ki

¹² Ken maam jaay m'aan maak̄n geger ken Troas ki gen taad̄n Labar Jiga gen *al-Masi jeege tu se, ey num gɔtn se Mɛljege ɔɔdum̄ga doobo ute maraad̄na.

¹³ Naɔo ken m'aan jaay m'ɔn̄ te genaam Tit ey se, maakum tap bo ɔn̄ daar eyo. Gɔtn se maam m'iin̄ m'ɔn̄ genaagen doobm al-Masi ki ɔɔ m'baa taa naan̄ Masedoan ki.

*Ute Isa *al-Masi se naaje k'cirkiga nakge paac*

¹⁴ K'tɔɔmki *Raa, ute doobm al-Masi se daayum naan̄ tɛɟjeki k'leeki j'ɔkki mɛtn̄ Isan cir nakge paac se. Gɔtn baa se paac Raa ɔljen naaje se bo k'taad̄ taar al-Masi se jeege tu taa an̄ jeele. ɔɔ taar naan̄ se ε, tec aan̄ gɔɔ nak̄n oot nijimi ken oot wɔɔk dɔɔd̄ gɔtɔ baa se paac se.

¹⁵ Deere, naajege se k'tecki aan gɔɔ nakɲ oot nijimi kɛn al-Masi ɛd Raa ki se. Naajege k'taadki taar al-Masi jeege tun Raa utu adɛn kaaja ɔ jeege tun Raa utu adɛn kut kici.

¹⁶ Jee mɛtingen uun dɔobm kutu se lɛ, nakɲ ootn nijim ese se ootden aan gɔɔ nakɲ ooyga kooyo kɛn adɛn kɔl gɔtn yo ki ɔ jee mɛtingen kuuy uun dɔobm kaaja se lɛ, nakɲ ootn nijim ese se ootden aan gɔɔ nakɲ inɔ zɛɛɛ kɛn adɛn kɔl gɔtn kaaj ki. Num naabm magal ese se tap ɓo nanja jaay an kaasn gɛn tɛdn naan se?

¹⁷ Naaje se k'tecki aan gɔɔ jee dɛngen kuuy eyo, kɛn lee taad taar Raa jeege tu tɛdn an gɔɔ nakɲ suukɲ gɛn kɔn dim ro ki se. Num gan k'tɛdkiga kalan ute al-Masi se, naaje k'taadki taar mɛt ki ute maakɲ kalan aan gɔɔ jee kɛn Raa ɓo ɔldeno.

3

*Raa dɔɔk kiji ute jeege se kɛse ɓo jee tɛdn naabinge

¹ Naase aki taadn ɔɔki naaje se k'baagga magal roje daal ne? Lɔ naaje kic ɓo k'je j'ajen raan kɛdn maktub jije ki taa j'anjen jeel ro ki aan gɔɔ jee mɛtingen k'raanɔdeno maktub jide ki jaay ɓaado taadsɛn naase ki ɔ je naase kic adɛki raan kɛd kic la?

² Maktubm naaje se, naase malinge. Naan se k'raanɔnga raan maakje ki ɔ maktubm se jeege paac dooyina ɔ jeelina.

³ Deere, naan se tood tal, naase se ɓo maktubm kɛn *al-Masi raanina ɔ ɛdjesin kaam jije. Naan raanin se ute maan nakgen k'raan ro maktubge tu

se eyo, num ute *Nirl Raa zεερε. Naan raanin te ro tircil ki eyo, num naan raanin maakn jikilimge tu.

⁴ Ken olje jaay naaje k'taadsen bin se, taa ute doobm al-Masi se, naaje k'jeel maakje ki naaje se k'l'ond doje do *Raa ki.

⁵ Naaje kaljeki sum se j'aas tedn dim eyo, num Raa bo tedjen j'aasga gen tedn nakgen se.

⁶ Naan bo tedjekiga j'aaskiga gen tedn jee tedn naabm ken Raa dook kiji ute jeege se. O dookn ken Raa dook kiji ute jeege se iino ro *Ko Taar ken Raa edo Musa ki eyo, num naan se iino gotn *Nirl Salal ki, taa Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, ol jeege maakn yo ki anum gen Nirl Salal se ol jeege gotn kaaj ki.

⁷ Do dakin se, Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, Raa raanino ro tircil ki. Kaad ken naan raanin raan se *nookn Raa ted goto woor kelen. Bin bo daan kaam *Musa kic bo woor bin kici o gaan *Israelge se o ond kaamde ro daan kaam Musa ki eyo taa daan kaamin se woor os kaam ki kiric, nabo tedga sum bo ted goto. Num ken Ko Taar ken Raa edo Musa ki ol jeege gotn yo ki jaay taadn nookn Raa o ted goto woor kelen se,

⁸ daala, met kando Raa 'taadn nookina jeege tu, kaad ken Nirl Salal tedn naabin se.

⁹ Taa Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, ted booro ooc do jeege tu o ute naan se kic bo taadn nookn Raa se, met kando dookn ken Raa dook kiji ute jeege jaay tedjeki k'tedki jeegeen aak be naanin ki se, naan se ajeki taad nookn Raa cir naan se daal ey la?

¹⁰ Nookn Raa ken wooro goto do dakin kelen se, jaay k'dojin ute nookn ken Raa dook ute jeege kiji

se, nookŋ kēn do dōkiŋ se aas te dim naaniŋ ki eyo.

¹¹ Deere, dōokŋ kēn Raa dōoko do dōkiŋ ute jeege se ting te gēn daayum eyo. Ute naan se kic 6o Raa taadga nookiŋa, num mēt kando dōokŋ kēn Raa dōoko kiji ute jeege gēn daayum se, magal cir naan se dōkō.

¹² Taa naan se 6o naaje k'jeel maakje ki, nakŋ naaje j'ōnd doje ro ki se 6o, naaje k'taadfiŋa.

¹³ Naajege se k'tēdki aan gōō gēn Musa eyo kēn daan kaamiŋ wōōrga num, naan aaliŋ kala taa gaan Israēlge se ōŋ aasiŋ gēn kaakŋ tēŋiŋ eyo daan kaamiŋ kēn wōōr ōs kaam ki kiricŋ ōō kēn tēdga num cōkō cōkō jaay 'deel se.

¹⁴ Num gan gaan Israēlge se ōŋ booy ōk mētn taar se eyo. Jaaki kic 6o, mētjildege booy ōk ey kici. Kēn naadē jaay dooy Kitapm kēn Raa dōoko do dōkiŋ ute jeege se, naadē booy ōk mētn nakgen se eyo aan gōō jeelde se k'deebiŋga deeb ute kala. Anum deb dōokga ute al-Masi jaay 6o kala se tēdn gōtō ōō naan se booy ōk mētn taar se.

¹⁵ Deere, jaaki kic 6o kēn naadē jaay dooy dooy Kitapm Musa se, naadē booy ōk mētiŋ eyo, aan gōō jeelde se k'deebiŋga ute kala.

¹⁶ Aan gōō Kitapm Raa taadni: *Kēn Musa jaay 6aaga naan Raa ki se, naan ōōdn ute kal daan kaamiŋ ki se naatn.**

¹⁷ Taa Mēljege se naan nirli ōō gōtn jaay Nirl Mēljege utu se, jeege ōŋ dōdē.

¹⁸ Ōō naajegen paacŋ j'aalkiga maakjege do al-Masi ki se, kal daan kaamjege tu se, Raa ōōdiŋga naata. Naajege j'aakki nookŋ Mēljege ōō nookiŋ se

---

* **3:16** Aak Ekz 34.34.

tɛdʒeki naajege k'teciŋki tece. Bin ɔo nookŋ Raa j'aakiŋ gɔtn naajege tu se, daayum ziidn ɔaa ute naaniŋa. Kɛse ɔo naabm Nirl Mɛljege tɛdiŋa.

4

Kɔrbɔtn maakŋ dukul nɛnj ki

¹ Taa naan se ɔo aan gɔɔ *Raa ute bɛɛŋa ɛdʒega naabiŋ ese se kaam jije se, naaje j'ɔk maakje tɔɔgɔ ro ki.

² Nakgen jig ey kɛn k'tɛdiŋ k'j'ɔyiŋ kɔyɔ ute nakŋ sɔkɔŋge se, naaje k'tɛrlɛdɛŋga naaga. Naaje se k'j'aan nam dal eyo ɔɔ taar Raa kic ɛ, k'tɛrlin kaam kuuy eyo. Num gan taar mɛt ki se, naaje k'taadin tood tal, bin ɔo naŋa naŋa kic ɔo jeel maakiŋ ki, naan Raa ki se taar naaje k'taad se taar mɛt ki.

³ Anum jee mɛtinge Labar Jigan gɛn *al-Masi kɛn naaje k'taadɛn se, naade booy ɔk te mɛtin eyo. Jeelde se aan gɔɔ k'deebiŋga ute kala. Kɛse gɛn jeegen ɔaa ɔaa gɔtn kut ki.

⁴ Jeegen ese se aal maakde do Isa ki eyo, taa *Bubm sitange, naan ɔo raa kɛn do *duni ki se, gaasde ɔŋ jeel ɔk mɛtin eyo taa naade 'kɔŋ kaakŋ gɔtn wɔɔr gɛn Labar Jigan gɛn al-Masi se eyo. Ey num kɛse ɔo kɛn taadn *nookŋ al-Masi, ɔɔ al-Masi se naan ɔo kɛn tec Raa mala mala se.

⁵ Num naaje se k'taad taa ro naaje malinge eyo, anum naaje k'taad j'ɔɔ: al-Masi se, naan Mɛl jeege paac. Num naaje se ɛ, taa Isa se, k'taadɛn j'ɔɔ naaje se k'jee tɛdn naabsege.

⁶ Taa Raa ese sum ɔo kɛn deeko ɔɔ: *Ɔŋ gɔtn wɔɔr se, 'wɔɔr maakŋ gɔt kɛn ɔɔɔ,** ɔɔ naan ɔo

* **4:6** Aak Jɛn 1.3.

debm 'wəərjən maakjege kici. Ɔə gətn wəər ese 60 taadjeki nookŋ Raa ə nookŋ Raa ese se 60 kən j'aakiŋ wəər kelen daan kaam Isa al-Masi ki se.

⁷ Num naaje se k'tec aan gəə dukul nenje na60 ək kərbətn Raa maak ki. Bin num təəgŋ deel do ese se iino gətn Raa ki, ey num gətn naaje ki eyo.

⁸ Kaam ara kaam ara paac 60 gətə tədjen ənə, na60 nakgen se əŋ deel te doje eyo; doobm roje tap 60 k'jeel eyo, na60 ute naan se kic 60 j'əŋ doobm kən k'j'ədn doje.

⁹ Jeege lee dabarje kaam ara kaam ara na60 Raa rəsjen te eyo; k'tənd k'tundje naan ki na60 j'əŋki cirjen te eyo.

¹⁰ Daayum jeege je ajen təələ aan gəə kən naade je ade təəl Isa se, bin 60 ute naan se jeege kaakŋ jeele, Isa se utu iŋg zεεε ə naan 60 debm kən bəəbjeki j'utu j'iŋgki zεε se kici.

¹¹ Maakŋ kingje ki se jeege je ajen təələ aan gəə kən naade təəlo Isa se, bin 60 ute təəgjen gətə se kic 60, naaje j'ooy te eyo. Kεse 60 kən taad jeege tu 'jeele, Isa se naan utu iŋg zεεε.

¹² Bin 60 naaje se k'took gən lee nirl yo ki, taa ute Labar Jigan naaje k'taadsen se, naase aki kəŋ kaaja.

¹³ Kitapm Raa taad ə: *Maam m'aalga maakum do Raa ki; taa naan se 60 maam m'taad taariŋ jeege tu.*† Taa naaje kic 60 j'aal maakje tec aan gəə debm kən Kitap taadno se, taa naan se 60 naaje k'taad taariŋ jeege tu kici.

¹⁴ Naaje k'jeelki debm duro Məljege Isa se, naan utu ajeki dur ute Isa kici ə naan anjenki 6aa ute

---

† 4:13 Aak KKR 116.10.

naase tēε naanin̄ ki.

¹⁵ Nakη naaje k'ɛrkin̄ paac se, taa asen noogo, bin ɓo bεε Raa se 'ziidn̄ ɓaa ute naanina do jeege tu ɔɔ jeege 'ziidn̄ tɛdn̄ dɛna kɛn an̄ tɔɔmɔ ɔɔ naade paac taa naapki an̄ nooko.

¹⁶ Taa naan̄ se ɓo naaje j'ɔk maakje tɔɔgo. K'jeelki, daa rojege se tɔɔgin̄ nan̄ cɔkɔ cɔkɔ bini an̄ kɔlin̄ yo ki. Num gan̄ ɓii-raa Raa εɗjeki tɔɔgin̄ maakjege tu ɔɔ 'tɛɗjeki jee kiji.

¹⁷ Nookη Raa kɛn j'utu k'j'aki kɛnd maak ki jaay j'aki kɔη bεε se k'dɔɔjin̄ ute dubargen ɓorse j'ɔηin̄ki do duni ki ara se, j'aakki dubarjege se aas ɗim eyo ɔɔ dubarjege se naan̄ cɔkɔ sum ɓo utu 'deele. Ɔɔ naan̄ se daapjeki daap ɓo gen̄ kɛnd maakη nookη Raa kɛn tin̄g gen̄ daayum daayum se.

¹⁸ Anum naajege se, j'ɔndki kaamjege do nakge tun j'aakin̄ ute kaamse eyo, num do nakge tun k'j'ɔη k'j'aakɗen eyo. Taa nakgen k'j'ɔη k'j'aakɗen ute kaama se utu 'deele, num gan̄ nakgen j'ɔη j'aakɗen ey se ɓo, 'tin̄g gen̄ daayum daayum.

5

¹ Deere, k'jeelki, kɛn rojegen kɛn tec aan gɔɔ kɔrɔr do naan̄ ki se jaay 'tujga kic ɓo, *Raa utu ajeki kɛdn̄ ro kuuy aan gɔɔ ɓee maakη raa ki. Ɔɔ ro se tec aan gɔɔ ɓee kɛn jikilimge lee ɔɓ se eyo, num naan̄ se Raa ɓo mɛl kɔɓina. Ɔɔ ɓee ese se 'tin̄g gen̄ daayum.

² Kaad kɛn naajege k'j'utuki do naan̄ ki ara se, naajege k'dɔη k'saap j'ɔl koje pir k'je nan̄a nan̄a kic ɓo, Raa an̄ kɛdn̄ ro kiji kɛn iin̄o maakη raa ki se.

³ Kɛn Raa jaay εɗjekiroga ro kiji kɛn iin̄o maakη raa ki se, kojege se 'kɔη lee aan gɔɔ kɛn naan̄ ɔko ro ey se sum.

⁴ Num kaad kēn naajege j'utuki ute daa rojegen kēn tec aan gɔɔ kɔrɔr se, naajege k'dabar k'lee k'daay k'des des aan gɔɔ jeegen uuno daam deere. Deere, naajege se k'je daa rojege se 'tedn gɔt eyo, num naajege k'jeki Raa ajeki tɛrl rojege kiji aan gɔɔ debm uus kala kiji do kalin ki, bin ɓo ro kijin 'ting gen daayum se naan ɓo pɛlɛkɲ daa rojegen kēn utu 'kooy se.

⁵ Raa mala ɓo 'daapjeki taa j'aki kɔn ro kijin ese se, ɔɔ Nirlin kēn naan ɛɗjekiro se, naan jejeki taadn ɔɔ utu ajeki kɛdn nakn kēn naan taad ɔɔ utu ajeki kɛɗ se.

⁶ Taa naan se ɓo daayum naajege j'ɔkki maakjege tɔɔgɔ. Anum k'jeelki kēn naajege jaay j'utu k'jee daa roge ɓɔrt se, naajege j'utu k'dɔkki k'j'aanki te gɔtn Mɛljege tu eyo.

⁷ Taa do naan ki se, naajege k'j'ingki ɓo ute kaal maakn kēn naajege k'j'aalki maakjege don ki se sum, ey num ute kaamjege se j'ɔn j'aakin ki eyo.

⁸ Deere, naajege se j'ɔkki maakjege tɔɔg aak eyo. ɔɔ daa rojegen aan gɔɔ ɓee se, naajege k'je j'an teecn kɔn naata gen ɓaa king cɛɛ Mɛljege tu.

⁹ Kēn naajege ɓo j'utu j'ingki do naan ki, ey ɛ rojegen aan gɔɔ ɓee se ɓo k'teec k'j'ɔnɪnkiga naata gen ɓaa king cɛɛ Mɛljege tu kic ɓo, kēn deet deet se, k'tɛɗki nakn kēn tɔɔlin naan ki.

¹⁰ Taa ɓii kalan se naajege paac j'utu j'aki ɓaa naan *al-Masi ki taa naan ajeki kɔjn ɓɔɔrɔ dojege tu. Gɔtn se nanɲa nanɲa kic ɓo j'an kɔgn ɓɛɗin do naabin kēn naan tɛɗo kaad kēn naan tingo do naan ki; kēn naan tɛɗoga ɓɛɛ ey ɛ ɓɛɛ eyo, j'an kɔgn ɓɛɗin do naabin kēn naan tɛɗo.

Raa je jeege paac kəkη taasa ute naana

11 Gεn beer Mεljege tu sum se, naaje k'jeel mεtina. Taa naan se 6o naaje k'je jeege paac 'tookη do taar kεn se. Naaje se λ, Raa jeel əkje mala mala ɔɔ maam m'saap, naase kic 6o, maakse ki se 'jeel əkjeki mala mala kici.

12 Naase se 'taadki ɔɔki naaje se k'magal magal roje daala. Gɔtɔ! Naaje se k'magal magal roje eyo, num gan naaje se k'taadsen doobm kεn naase anki tɔɔm rose ute naaje. Bin 6o jee kεn baagga taadn taargen ing kusu roje ki se, naase adeki kɔη tεrlε. Taa jee se λ, tεdn nakη kεn naade je jeege 6o aden kaak sum, ey num kεn maakde ki eyo.

13 Jee mεtinge jaay taad ɔɔ naaje k'jee dεrlge se. Kεn naaje 6o k'jee dεrlge kic num, taa Raa. Kεn naaje 6o k'jee mεtekge λ, taa j'asen noogo.

14 K'jeelki, nakη naaje k'tedki paac se, maakje *al-Masi 6o ɔljeki k'tednki. Ɔɔ k'jeelki, deb kalan jaay ooyga taa jeege paac se, bin se aan gɔɔ jeege paac naan Raa ki se, ooyga ute naana.

15 Taa al-Masi se ooy taa jeege paac; bin 6o jeegen utu ing zεεε se 'tedn nakη kεn tɔolden naade ki eyo, num 'tedn nakη kεn tɔolin naan kεn ooyo ɔɔ duroga taa naade se.

16 Taa naan se 6o mɔɔtn, jikilimge se, naaje j'ade kaal maak ki aan gɔɔ kεn jikilimge lee aal naapa maak ki se eyo. Do dakin al-Masi jaay 6o j'aalino maak ki aan gɔɔ goon debkilimi kic 6o 6orse se, naaje j'aakin kaam kεn bin ey sum.

17 Bin 6o debm jaay dɔɔkga ute al-Masi se, naan tedga debm kiji. Ɔɔ kingin do dakin se λ deelga, 6orse nakge paac tednga kiji.

¹⁸ Nakgen ese se paac, Raa 6o tediṇa. Ɔo naan ɔlo al-Masi se, taa j'aki kɔkɔ taasa ute naan Raa. Ɔo naan ɛdjenga naabin kaam jije se taa j'ano 6aa ute jeege gen kɔkɔ taasa ute naana.

¹⁹ Deere, ute al-Masi se, Raa naan mala 6o ɔkoga taasa ute jikilimge. Kaad ken se *kusiṇ jikilimgen tɛdo se, naan tɔndo te met eyo. Anum, naan ɔlje se taa k'6aa taadn jeege tu j'ɔ: Raa se, je kɔkɔ taasa ute naase.

²⁰ Taa naan se 6o naaje se k'tɛdkiga bi al-Masige. Bin 6o j'leemsen nɔɔ ute doobm naaje se aan gɔɔ Raa mala 6o danjeno ɔɔ ute ro al-Masi se: ɔkki taasa ute Raa.

²¹ Anum al-Masi se naan ɔj tɛd te kusiṇ eyo na6o, Raa ɔlin uun kusiṇ naajege 6o don ki. Bin 6o aan gɔɔ naajege k'tɛdkiga kalan ute naan se, ute doobm al-Masi se 6o, naajege j'aki tɛdn jee aak bɛɛ naan Raa ki.

6

¹ Aan gɔɔ naaje k'tɛdn naaba kalan ute *Raa se, naaje k'l'leemsen nɔɔ j'ɔ: bɛɛ Raa ken naan tɛdsen se, ɔnten 'tɛdinki aan gɔɔ nakɔ cɛɛ.

² Taa Raa taad maakɔ Kitap ki ɔɔ:
Kaadn m'an tɛdn bɛɛ jeege tu jaay aas se, maam m'booyga keemi
ɔɔ kaad ken maam m'an kaajɔ jeege jaay aas se,
maam m'baadoga taa m'ai naaka.*

Bin 6o 'booyki genaamge, 6orse 6o kaadn ken Raa je tɛdn bɛɛna jeege tu se aanga ɔɔ 6orse 6o kaadn ken naan an kaajɔ jeege se, 6ɛɛ, aanga kici.

Pɔl taad taa dubariṇa

---

* 6:2 Aak Eza 49.8.

³ Naaje se k'je t'ɛdn nakn kɛn 'tujn maakn jeege doobm Raa ki eyo, taa maakn naabje ki se k'je jeege 'kɔn nakn aak kus maak ki eyo.

⁴ Num gan do nakge tun naaje k'tɛd paac se, naaje k'je k'taadn jeege tu ɔ naabm naaje k'tɛd se gen Raa. Bin ɔ naaje j'aay kaamje j'aasin do nakge tun ɔn kɛn aan doje ki, ɔ do dubarge tun jeege lee dabarje, nakgen lee teecjen nirlje,

⁵ k'tɔndje, k'j'ɔmbje dangay ki, j'ɔl mɛtn jeege iin roje ki, k'tɛdn naaba k'j'ɔr k'nɔn tak tak, gɔtn mɛtin bi kaamje kic ɔ k'tood eyo, ɔ gɔtn mɛtinge se kɔɔ kic ɔ j'ɔs eyo.

⁶ Gen taadn jeege tu naaje k'jee tɛdn naabm Raage se, naaje j'ing ute maakn kalan, naaje k'jeel nakgen mɛt ki, k'tɛdn maakje deere, jee bɛɛ, ɔ ute kingje se k'taad jeege tu, naaje se j'ɔk *Nirl Salal ɔ k'je jeege ute maakje paac.

⁷ Jeege se naaje k'taadden taar mɛt ki ɔ ute tɔɔgn gen Raa. Naaje se k'tɛd nakgen ute doobina ɔ naan se tec aan gɔɔ bɔɔrgen do ji daamje ki gen tɛdn bɔɔrɔ ute jee wɔɔyjege ɔ tec aan gɔɔ daragn j'ɔkin ute ji jeelje gen naakn roje se.

⁸ Jeegen mɛtinge aaljeki maak ki, jeegen mɛtinge aaljeki maak ki eyo, jee mɛtinge taad taar ing kus ɔ roje ki ɔ jee mɛtinge se lee tɔɔmje tɔɔmɔ. Naade aakje aan gɔɔ jee taar-kɔɔbge, num gan naaje se k'lee ute kɛn mɛt ki.

⁹ K'tɛdfjen aan gɔɔ nam tap ɔ jeeljen eyo, num gan jeege paac jeelje, j'aakjen aan gɔɔ jee k'baaden ɔaa tɔɔɔ, gan naaje se j'utu j'ing zɛɛɛɛ, k'j'ɔdfjen yɛɛɔje naɔ k'tɔɔljen te eyo.

¹⁰ Jeege tujjen maakje naɔ daayum naaje se j'ing ute maak-raapo; naan jeege tu se naaje k'jee

daayge num gan naaje 6o k'teɗjeege teɗjee maalge naan Raa ki; j'aa kje num aan gɔɔ jee ɔk dim eyo, num gan naaje se j'ɔk nakge paac.

¹¹ Naase jee Kōrint ki, naaje se k'taadsenga taar tood tal ɔ j'ɔadsenga taar maakje ki se ɔ naaje k'jese.

¹² Naaje se j'ɔad k'nansenga taar maakje ki, num naase 6o 'baate kɔɔɗjeki taar maakse ki.

¹³ Anum maam se m'taadsen aan gɔɔ bubm ken taad geninge tu: ɔɗjeki taar maakse ki ɔ 'jejeki aan gɔɔ ken naaje k'jese se.

ɔnte 'tumki kalan ute jeegen ken aal te maakde do Isa *al-Masi ki eyo

¹⁴ Jeegen aal te maakde do Isa al-Masi ki ey se, ɔnte 'dɔɔkki taar se kalan. Anum nakɗ ute ɔoobiɗa ɔ nakɗ ken *kusiɗ se, nakɗ ade tum kalan se utu la? Gɔtn wɔɔr ute gɔtn ɔɗ se kɔɗ tum kalan la?

¹⁵ Al-Masi ute *Bubm sitange se 'kɔɗ dɔɔkɗ taarde kalan la? Debm aalga kaal maakiɗ do Isa al-Masi ki ute debm ken aal te maakiɗ ey se 'kɔɗ dɔɔkɗ taarde kalan la?

¹⁶ *Bee Raa ute bee maragge se, dim aden dɔɔkɗ tum kalan se utu la? Taa naajege paacki se 6o bee Raa ken ing zεεε, aan gɔɔ ken naan maliɗ taadn maakiɗ Kitap ki ɔ:

Maam m'kiɗg ute naade ɔ m'lee daande ki, maam m'teɗn Raade ɔ naade 'teɗn jeemge.†

¹⁷ Taa naan se 6o Meljege Raa taad jeenge tu ɔ: 'Teecki naatn maakiɗ jeege tun kusiɗ se ɔ 'baa ingki gen dose.

Nakɗ ken asen tujɗ naanum ki se

† 6:16 Aak Lb 26.11-12 ɔ Ezk 37.27.

ante 'lɛkiŋki ɔɔ *maam m'asen dɔɔdn kəkŋ jiga.*‡

18 *Ter Mɛljege Sidburku deek* ɔɔ: *maam m'asen tɛdn*
Bubse
ɔɔ *naase amki 'tɛdn gɛnumgen gaabge ute kengen*
mɛndge.§

7

1 Jee maak-jemge, aan gɔɔ *Raa taadjenkiga taad
ɔɔ utu ajeki tɛdn nakgen se, k'tug k'daapki rojege:
j'ɔnte 'saapki ɔɔ j'ɔnte 'tɛdki nakŋ *kusiŋ naan Raa
ki. Aan gɔɔ naajege k'beerki Raa ki se, iŋgki king
kɛn *salal naaniŋ ki.

Pɔl maakiŋ raap do jeege tun Kōrint ki

2 Ɔɔdjeki maakse ɔɔ 'ljejeki. Naaje lɛ, k'tɛd te nakŋ
*kusiŋ nam ki eyo, k'rɛj te nam gɛn tuj nam eyo, ɔɔ
nam lɛ j'aaŋiŋ te dal gɛn kuun dimiŋ eyo.

3 Kɛn maam jaay m'taadsen taargen se, taa
m'asen kəkŋ mindse eyo. Deere, taar se maam
m'taadɪnoga taada m'ɔɔ: naaje se k'jese ɔɔ kɛn yoje
lɔbu kaajje, naaje se k'tɛdkiga kalan ute naase.

4 Maam se m'jeelse, maakum tap ɓo naaj dose
ki eyo. Ute nakgen ɔŋ kɛn aan doje ki se kic ɓo,
maam m'ɔk maakum tɔɔgɔ ɔɔ ute naaŋ se kic ɓo,
maakum raap dɛn aak eyo.

5 'Jeelki, kɛn naaje jaay j'aaŋ taa naaŋ Masedoan
ki se, naaje j'ɔŋ te gɔtn tɔɔl maakje eyo. Num gɔɔ
ɓaa se paac nakgen ɔŋ aan doje ki, jeege iinɔ roje
ki ɔɔ gɔtn se nirlje ɔndje gak gak.

6 Num Raa debm ɛdjen kaay kaam se, naaŋ ɓo
seljenga maakje ɔɔ ɛdjenga kaay kaama ute kaan
Titn gɔtn ara se.

---

‡ 6:17 Aak Eza 52.11. § 6:18 Aak 2Sam 7.8, 14.

7 Num ute kaanin̄ gōtn ara sum eyo, naḅo Tit taadjenoga ḅḅ naase eḁin̄kiroga kaay kaama. Kēse ḅo kēn sēljen maakje ḅḅ eḁjen kaay kaama naaje ki kici. Naase 'jeki ḅkki amki kaakḅ ute kaamse tak. Taa nakḅ naase 'tēdki jig ey se eḁsenga maak-tuju. Naase se 'je amki naaka ji jee wḅḅyumge tu. Kēn maam jaay m'booy taar se, maakum raap dēn aak eyo.

8 Taa naan̄ se ḅo, maktubm kēn maam m'raan̄sen se jaay tujseenga maakse kic num, naḅo maam ki se m'aakin̄ se ḅk taar eyo. Deere, mētn-jiki se, maam m'ḅḅ m'raan̄in̄ te ey kic ḅo jiga, taa maktubm se maam m'aakin̄ se tujseenga maaksen dēn aak eyo, naḅo kēn tujsen maakse se daanin̄ dḅk te eyo.

9 Num gan̄ ḅorse, maam maakum raap taa maktubm kēn maam m'raan̄sen se. Ey num maam se maakum raap taa maaksen tujse eyo. Num kēn ḅlum jaay maakum raap se, taa naase 'jeelkiga kusin̄se ḅḅ 'tērlkiga maakse do Raa ki. Taa naan̄ se ḅo, maak-tujn̄ naase se aan̄ gḅḅ kēn Raa maakin̄ jen ro ki, bin se naaje se k'tēḁsen te kusin̄ eyo.

10 Taa maak-tujn̄ kēn iin̄o gōtn Raa ki se ḅl deba tērl maakin̄a ḅḅ ḅlin̄ gōtn kaaj ki; ḅḅ maak-tujn̄ bin se ḅk taar eyo. Num gan̄ maak-tujn̄ gēn do *duni se lē, naan̄ se ḅl deba yo ki.

11 Deere, maak-tujn̄ naase se iin̄o gōtn Raa ki. Aakki nakḅ kēn naan̄ ḅlse naase 'tēdki: ḅorse naase 'naar 'tērlkiroga gēn tēḁn nakḅ bēē, naase 'jeki aki taad 'daapm taarse, nakḅ naase 'tēdkiro se 'saapin̄ki ḅḅki kēn tēḁin̄kiro te ey kic ḅo bēē, kusin̄ naase 'tēdki se ḅsenga ḅeere maakse ki, naase je amki kaaka, naase 'dḅḅki 'je aki tēḁn nakḅ kēn Raa maakin̄ jen ro ki, ḅḅ debm kēn tēḁ kusin̄ se, naase

'jeki j'aŋ dabara. Ute nakgen naase 'tɛdki paac se, naase 'jeki taadŋ jeege tu ɔɔki maakŋ nakge tun se, ɔlsen naase eyo.

¹² Bin ɓo, maktubm kɛn maam m'raaŋsen se, maam m'raaŋ debm kɛn tɛd kusin̄ naapin̄ ki se eyo, ey ɛ deb kɛn naan̄ k'tujin̄ maakin̄ se eyo kici. Num maam m'raaŋsen se, taa m'je naan Raa ki se, naase malinge aki jeel rose ki, naase se 'ljeeki ute maakse paac ɔ ɔ 'jeelki taar naaje k'taadsen se ɛ, taar mɛt ki.

¹³ Kɛse ɓo nakŋ kɛn ɛdjeno kaay kaama. Naan̄ se ɛdjeno ɓo kaay kaam sum eyo, num naaje se maakje raapo dɛn aak eyo kɛn j'aak Tit jaay maakin̄ raap se, taa naase paac 'raapin̄kiroga maakin̄ aak eyo.

¹⁴ Kɛn maam jaay m'olin̄ gɔtse ki se, maam m'tɔomsenga naanin̄ ki ɔ ɔ ɓorse naase ɔlumki te maakŋ ɔkɔŋ ki eyo. Taa taargen paacŋ naaje k'taadseno se, mɛt ki ɔ tɔom kɛn naaje k'tɔomseno naan Tit ki se kic ɓo, mɛt ki, k'tɛd te taar-kɔɔb eyo.

¹⁵ Kaad kɛn naan̄ in̄go gɔtse ki se, naase 'dɔɔd ɔkin̄kiroga jiga, aalin̄kiroga maak ki ɔ 'took uunkiroga taarin̄a. Kɛn naan̄ jaay saap do nakge tun naase 'tɛdŋkiro paac se, ɔlin̄ naan̄ jese dɛn cir kɛn deete.

¹⁶ Maam se maakum raapo taa m'jeelse, naase se jee kɛn maam m'kɔŋ kaal maakum dose ki paac.

8

Pɔl ɔɔ k'tiir gɛn noogŋ gɛnaagen Jeruzalɛm ki

¹ Gɛnaamgen ɔoobm *al-Masi ki, maam m'je m'asen taada: naaje k'je naase aki jeele nakŋ kɛn

*eglizgen taa naan Masedoan ki tēd se. Kēse taad ute bēē kēn *Raa tēdēn.

² Naade se ute nakgen ɔŋ dēn kēn aan dofe ki ɔ naaden kēn daay nan tak tak se kic ɓo, naade maake raap aak eyo ɔ edga nakge dēna ute maraade.

³ Kaam do rode sum se, naade edga ɔ maam se m'saada, nakŋ naade ed se dēn cir kēn naade kōŋ kēda. Ɔo nakŋ se naade malinge ɓo uuno doa gen kēdn nakgen se.

⁴ Naade tōnd meta daar cirr metje ki ɔ kēn bēeki se, naade kic ɓo je kēdn dīm gen noog genaagen doobm al-Masi kēn taa naan Jude ki.

⁵ Nakŋ naade edo se cir nakŋ kēn naaje k'j'ondo doje do ki. Deet deet se naade edo rode Mēljege tu, tē naade took gen tēd nakŋ kēn naaje k'taaddeno, aan gɔo Raa maakiŋ jen ro ki.

⁶ Aan gɔo Tit baagoga tiir tusn nakge gōtn naase jeege tun Kōrint ki se, taa naan se ɓo naaje k'taad metiŋ j'ɔ: ŋ'terl ŋ'ɓaa ŋ'nan naabiŋ jiga se gōtse ki.

⁷ Naan Raa ki se, naase ɔkki nakge dēn aak eyo: naase aalkiga maakse paac do Isa al-Masi ki, naase 'jeelki 'taadn taara jiga aak eyo, naase 'jeelki taar met ki, ɔ napar kaay kaam ute maak-je kēn naaje j'ɔk dose ki jaay, naase aakiŋki se, naase kic ɓo 'lee 'tēdiŋki aan gɔo gen naaje se kici. Taa naan se ɓo, naase kic num, naabm gen tiir ese se, 'tēdiŋki ute maakse paac.

⁸ Maam m'taadsen se, m'je naase aki 'tiir se taa tɔog eyo, naɓo kēn ɔlum jaay m'taadsen bin se, taa eglizgen kuuy se naar tusga nakŋ noogo dēna. Ute naan se ɓo, maam m'je aki tēdn bin se taa aki taadn jeege tu naase ɔkki maak-je do jeege tun kuuy kici.

9 Anum naase l'jeelki bεε* gεn Mεljege Isa al-Masi se: ey num naan se debm kεn nakge paac kaam jina, naβo taa naase se, naan ɔn roɔ tεd debm daaye, taa ute daayin se, asen tεdn naase jee nak dεnge naan Raa ki.

10 Do nakge tun naase aki kεd se, maam m'je m'asen taadn maak-saapuma kεn asen tεdn bεε naase ki: dogotge tu se, naase βo uunkiro do deet deet gεn kεda, ɔ naase βo jee 'baagkiro tiir deet deet kici. Ɔ bεεki num, βorse se, naabm kεn naase uunkiro do ro ki se, 'tεd nanjinki.

11 Bin num βorse naabm se 'tεd nanjinki. Aan gɔɔ naase uunkiro do jiga gεn tεdin se, 'naar 'tεd nanjinki ute nakɔ kεn naase ɔkki jise ki se kici.

12 Kεn naase jaay εdki dim ute maakse paac se, Raa took do ki ɔ kεn naase jaay ɔkki dim ey se, naan kic tɔnd metse eyo.

13 Maam m'je m'asen tεdn jee daayge taa jee kuuy βo kɔɔ dɔde eyo, num maam m'jese, naase 'paacki akiga kaasa.

14 Anum βorse naasen kεn ɔkki nakge den se, εdki jeege tun kεn baatde baata, taa βiin kuuy jaay naase ɔkki baata ɔ naade ɔk den se, naade asen kεdn naase ki kici. Bin se naase 'paacki akiga kaasa.

15 'Tεdn aan gɔɔ kεn Kitap taad ɔ: *Kεn jeege jaay taso kɔsn k'danjin maan†se, jee taso den se lε ɔsɔ ɔp te eyo ɔ jee kεn taso baat se lε, kɔsɔ baatden te eyo kici.*

Pɔl ɔl Tit Kōrint ki

* **8:9** Bεε ese se je taad ute kercele. † **8:15** Maan ese se kɔsn kεn Raa βɔyino maakɔ raa ki ɔ εdɔ gaan *Israelge tu do dɔkina do kod-βaar ki. Aak Ekz 16.18.

16 K'tōomki Raa kēn tēd maakŋ Tit ki jaay jesen dēn se, aan gōō kēn naan tēdō maakŋ naaje ki se kici.

17 Tit se naaje k'tōndga mētiŋa ɔ naan kic ɔo tookga gēn ɔaa gōtse ki. Num naaje sum ɔo k'taadŋ j'ɔɔ ŋ'ɔaa eyo, num naan mala ɔo uunoga doa gēn ɔaa gōtse ki, taa naan je asen ɔaa noogo.

18 ɔo naaje k'j'ɔlin ute gēnaa kuuy kēn *eglizge paac tōomiŋa taa Labar Jigan gēn *al-Masi se, naan taadŋ jeege tu jig aak eyo.

19 Tēr do naabiŋ kēn naan tēd se, eglizge bēer ɔoɔdiŋo taa k'ɔaa mērtē tēl, taa ajen noogŋ gēn 'tiir 'tusn nakge. Naabm jigan ese se, kēse *'nookŋ Mēljege mala ɔo taadŋ jeege tu ɔo naaje se j'ɔk maak-jea gēn noogŋ jeege.

20 Gursn kēn jeege tiir ēdjeno jije ki se, tēdga dēna. Gursn se, naaje k'ɔoabiŋ jiga taa naaje k'je jeege kōŋ taadŋ taar iŋg kus roje ki eyo.

21 Taa naaje k'je k'tēdn nakŋ ute doobiŋ se naan Mēljege tu sum eyo, num naan jikilimge tu kici.

22 ɔo ute jeegeŋ ɔaa se se naaje k'j'ɔlsenga gēnaajen kuuy kici, naaje k'naam k'dōolinga dōoɔ naɔo naaje se j'ɔŋiŋ naan se je naabm Raa. Bōrse kic ɔo, tēr daala, naan ēd roŋ paac taa asen noogo taa naan se jeelse naase se jee 'tujki ɔrmse eyo.

23 Tit se lē, naan debuma ɔo naaje k'tēdō naaba tēl gōtse ki. Gēnaagen k'ɔaa tēl se, eglizge ɔo bēer tōoɔdē ɔo ɔlden gēn ɔaa tēdn naaba gōo naadē ki ɔo ute naabm naadē lee tēd se, nookŋ al-Masi.

24 Taa naan se ɔo, jee se, naase ɔkɔeki ɔoŋo. Bin ɔo eglizgen ɔldeno se jaay booyga num, tōom kēn naaje k'tōomsen naase se, naadē jeele, taarje se mēt ki.

9

Edki ute maak-raapo

¹ Taa nakgen k'ēn k'tiir k'tusiŋ gēn noogŋ jee Raagen taa naaŋ Jude ki se, taa naaŋ se, maam m'je m'asen raan̄ ziidn̄ do ki ey sum.

² Maam m'jeele naase 'je adeki noogo ɔɔ naan jeege tun Masedoan ki se, maam m'tɔɔmseno m'deekden m'ɔɔ: «Jee taa naaŋ Akayi ki se dogotge tu tap ɔɔ, naade daapga daap rode gēn tiiri.» Kēn jee Masedoan ki jaay booy bin se, maakde ki se, dēniŋ je tiir gēn noogŋ jee taa naaŋ Jude ki kici.

³ Naɔo maam m'ɔlsen gēnaagen ese se, taa tɔɔm kēn maam m'tɔɔmseno naase se tēd nakŋ cεε eyo. Taa maam se m'je nakgen naase 'tiirinkiga tiir aan gɔɔ kēn maam m'taadseno ro ki se, 'daapink̄i jiga.

⁴ Ey num kēn jee Masedoan ki jaay baadoga ute maam tēle ɔɔ ɔŋsen naase 'daapki te rose gēn tiir ey ɔɔrt se, sɔm naase amki kɔl maakŋ sɔkɔŋ ki, taa naaje se k'taaddenga taad j'ɔɔ naaje k'jeelse, naase se 'daapkiga daap rose gēn tiir nakgen se. Bin se naase kic ɔɔ sɔkɔŋɔ asen tɔɔɔ.

⁵ Taa naaŋ se ɔɔ, maam m'saap m'ɔŋiŋ tēd jiga se, maam m'ɔl gēnaage kɔnd naana ɔaa gɔtn naase ki do naaje ki. ɔɔ maam m'je nakgen naase aki tiir se aŋki tusn daapa. Bin ɔɔ kɔr maam m'ɔaa se, m'aŋ kɔŋ naase 'tus 'daapink̄i giga. Ute naaŋ se jeege jeele naase mala ɔɔ uunk̄i doa gēn tiir nakgen se ute maakse paac, ey num nam ɔɔ ɔlsen taa tɔɔg eyo.

⁶ 'Jeelki, debm jaay ɔɔc cɔkɔ se lε, kɔj kic ɔɔ cɔkɔ sum, ɔɔ debm jaay ɔɔc dēn se lε, kɔj kic ɔɔ dēna.

⁷ ɔŋ naŋa naŋa kic ɔɔ nakŋ naaŋ uunga do ro ki se edfiŋ ute maakiŋ paac, ɔŋte 'naaja. Nam ɔŋte

kōlsen taa tōogō gen tiiri. Taa *Raa se je debm ken edf ute maak-raapo.

⁸ Raa se ok tōogō asen tēdn bēēn paac ute maraadiṇa, taa daayum naase aki kōṅ nakṅ ken asen kaasn kingse, tēr naan asen 'ziidn nakge do ki ɔ ute nakgen naase okki se, naase aki 'tēdn bēē paac jeege tu.

⁹ Aan gōō ken Kitap taad ɔ:

Naan edga nakge ute maraadiṇa jee daayge tu

ɔ bēē ken naan tēd se, daayum naan tēdn ute doobiṇa.*

¹⁰ Raa ɔ edf kupu jeege tu gen kōōō ɔ naan ɔ edden nakṅ kōō; naan utu asen kēdn nakge naase ki kici ɔ nakgen se naan utu an 'ziidī, ɔ ute naan se ɔ naase aki kōṅ tēdn bēē dēna jeege tu ute doobiṇa.

¹¹ Raa asen kēdn nakgen asen kaasa, bin ɔ ute nakgen se naase aki tēdn bēē jeege tu ute maraad se. Ute nakgen naase edjekiro jaay naaje k'baado k'jedden se, naade utu tōōm Raa ro ki.

¹² Ute naabm ken naase 'tēdki gen tiir tusn nakge se, gen noogṅ jee Raage sum eyo, num ute naan se 'kōl jeege paac tōōm Raa dēn aak eyo.

¹³ Naabm naase aki tēd se taadn jeege tu 'jeele naase se jee 'tujki te ɔrmse eyo ɔ deer deer, naase se aalkiga maakse do Labar Jiga gen *al-Masi ki ɔ 'took ingkiga do ki. Taa naan se ɔ ken jee dēn jaay 'kaakse, naade *nookṅ Raa do ki ɔ tēr, naade an tōōm taa naase edki naksege ute maakse paac jee Raage tu ɔ jeege tun kuuy kici.

---

* 9:9 Aak KKR 112.9.

14 Raa tēdsenga bēēn dēn aak eyo. Kēn jeege jaay kaakŋ bēē Raa tēdsen se, naade asen jea, tōnd mētn Raa taa naase ɔ tōm Raa.

15 K'tōmki Raa taa bēē naan tēdjeki se, tap ɓo gēn taad eyo.

10

Pɔl tērl jeege tun ɔkiŋ mindiŋ do naabiŋ ki

1 Maam m'ɓo kēn jeege taad ɔ kēn naan jaay utu te naaje se, naan *debm beere*, ɔ kēn naan jaay ɓaaga dɔk se, *naan taad beer nam ki eyo*. Num aan gɔɔ *al-Masi debm bēē ɔ dalul se, maam kic maakse ki se m'je tēdn aan gɔɔ naana.

2 Maam m'tōnd mētse, 'tērlki saapse bin ɓo kēn m'ɓaa gɔtse ki se, m'asen taadn aan gɔɔ debm taad beer nam ki ey sum. Taa jee mētinge utu maakse ki se taad taar-kɔɔɓɔ ɔɔ: maam m'tēd naaba se taa m'aan je dīm ro ki aan gɔɔ jikilingen lee tēd se. Jeegen taad bin se, maam m'aden taadn m'beer eyo.

3 Deere, naaje se k'jikilinge aan gɔɔ jeegen ɓaa se paac. Naɓo dɔ kēn naaje k'do se, tec aan gɔɔ gēn jikilinge se eyo.

4 Gaŋ nakgen naaje k'j'udn ɓɔɔɔ se tec gēn jikilinge se eyo, num nakgen naaje k'j'udn ɓɔɔɔ se, iino gɔtn *Raa ki. Nakgen se ɔk tɔɔgɔ gēn tɔkŋ *ɓee tɔɔgŋ kēn jee wɔɔyge lee toomni. Jeegen ɔk saapm jig ey se taargen naade ɓaa taada se, naaje k'gaasde.

5 Bin ɓo nakgen paacŋ kēn ɔk tɔɔgɔ ɔɔ magal rode se kēn gaas jeege ɔŋ jeel Raa ey se, naaje k'gaasde kici. Jikilinge se naaje k'tēddēn naade tērlga maak-saapde taa tookŋ taar al-Masi.

⁶ Kaaf kēn jaay naase 'booy 'took uunkiga taar al-Masi ute maakse paac se, jee kēn baate tookŋ taariŋ se ɛ, naaje j'utu j'aden kōnd doob ki.

⁷ Naase aakki nakŋ kēn j'aakiŋ ute kaama sum. Kēn nam jaay deek ɔ naan tɛdga gēn al-Masi se, ŋ'kōŋ jeele naaje kic ɓo gēn al-Masige.

⁸ Kēn do naabum ki se jaay, maam m'tōomga rom dēn dēna do tōogŋ kēn Mɛljege ɛdumo se, maam sōkōŋ tōolum eyo. Taa Mɛljege ɛdumo tōogō se, taa m'asen noogo aki ziidŋ ɓaa ute naan se, ey num gēn kutse eyo.

⁹ Ute maktubum gēn maam m'raansen se, maam m'je tɛdŋ aan gōɔ debm kēn je asen kəl ɓeere maakse ki eyo.

¹⁰ Taa jee mɛtinge taad ɔɔ: «Kēn Pəl jaay raan maktubge se taaringen maak ki se, taargen deer deere ɔ ɔɔŋɔ, num gan kēn naan jaay ɓaado maakjege tu se, naan tōogin ɛ gōtɔ ɔ taariŋ ɛ tōɔl sɛr eyo.»

¹¹ Debm jaay taad bin se, ŋ'jeele, taargen naaje k'dōk jaay k'raanden maakŋ maktubge tu se, kēn naaje jaay k'ɓaaga maakse ki se, naaje j'an tɛdin aan gōɔ kēn naaje k'raanŋo se.

¹² Bɛɛɛ, jeegen ese se tɛd rode ɓo jee magalge, ɔ naaje se ɛ j'kōŋ k'taadŋ j'ɔ j'aas kaas ute naade eyo! Kēn naade aak rode se, nam aas ute naade gōtɔ ɔ kēn naade ɓaa ɓaa dōɔjŋ rode ɛ dōɔj ute naade malinge sum. Naade se jee do tɛdga gēn naade eyo.

¹³ Num gan naaje se j'kōŋ tōom roje j'an deel ute gōtin eyo. Num naaje se k'tōom roje ute gōtn naan gur naabm kēn Raa taadjeni kēn ɔlje bini k'j'aano gōtse ki.

¹⁴ Kēn naaje jaay j'inŋo te gōtse ki ey num, kɛse

aan gɔɔ naaje k'j'aal k'deelga naan gur ken Raa taadjeni. Num naaje k'j'ɔŋki j'aal deel te naan gur se eyo, deere, naaje ɔo j'aano deet deet gɔtse ki ute Labar Jigan gen al-Masi se.

¹⁵ Do naabm jeege tun kuuy se, naaje se j'kɔŋ tɔɔm roje eyo, taa naaje le maakŋ naabje ki se, k'tɔɔm roje k'deel te gɔtin eyo. Num gan naaje j'ɔnd doje do naase ki k'je kaal maaksen do Isa al-Masi ki se 'ziidn ɔaa ute naaniŋa. Ute naan se ɔo naaje k'tɛdn naaba ɔo naabje se ziidn ɔaa ute naaniŋa aan gɔɔ ken Raa maakiŋ jen ro ki.

¹⁶ Ter, naaje k'ɔaa maakŋ naanŋe tun dɔk cir naan naase se, taa gen ɔaa taadn Labar Jiga jeege tun ken ɔii kalan booyin te eyo, taa naaje se k'je tɔɔm roje do naab jeege tun kuuy eyo.

¹⁷ Gan aan gɔɔ ken Kitap Raa taad ɔo: *Debm jaay je tɔɔm ron num, n'tɔɔm ron do nakge tun Mɛljege tɛdɔa.**

¹⁸ Taa debm iin sum ɔo tɔɔm ron se, tɔɔm ron ken naan tɔɔm se met ki eyo; num gan tɔɔm ro ken met ki se, debm ken tɛd nakŋ ken tɔɔl Mɛljege tu.

11

Pɔl ute jee ken tɛd rode ɔo naade *jee kaan naabm Isa al-Masige

¹ Borse maam m'je m'asen taadn aan gɔɔ debm dɛrlɛ naɔo do taarumge tu se aayki kaamse aasiŋki do ki. Genaaŋge, maam se kic ɔo aayki kaamse 'sɛrkumki.

² Maam se m'saap do naase ki aan gɔɔ ken *Raa saap dose ki ken tec aan gɔɔ mɛnd ken ni taa gaabin

---

* **10:17** Aak Jer 9.23.

se. Ɔo maam m'je m'asen kēdn gaab ki kalan ɔo gaabm ese se naan̄ ɓo *al-Masi. Taa naan̄ se ɓo maam m'je m'asen ɓaa naaniŋ ki aan gɔɔ goon mēnd kēn ing ɓoɔb roŋ gaabm kēesiŋ ki sum se.

³ Aan gɔɔ do dakiŋ wɔɔɔ ɓaado dērl Awa se, maam m'beer m'ɔɔ sɔm nam asen dērl bin kici ɔo saapse se tēdn jig eyo ɔo aki tuj ɔrmse ɔo aki kɔŋ dɔɔkŋ ute al-Masi ute maakŋ kalan eyo.

⁴ Nam kuuy ɓaado taadsen mētn taar Isan kuuy tec aan gɔɔ gēn naaje k'taadsen se eyo, ɔo taadsen mētn taar nirl kuuy tec aan gɔɔ kēn naaje k'taadsen se eyo ɔo kēn naan̄ jaay ɓaado taadsen Labar Jigan kuuy kēn tec aan gɔɔ gēn naaje ey se kic ɓo, naase 'serkdeki tap.

⁵ Jeegen naase aakdeki aan gɔɔ jee kaan̄ naabm Isagen k'jeel jeel gətde ese se, naade se ɔŋ cirum maam eyo.

⁶ Deere, maam m'jeel taadn taara jiga dēn eyo, naɓo jeel nakge sum se maam m'ɔkɔ. Naase kic ɓo 'jeelki maakŋ nakge tun naaje k'tēd paac se, naaje k'taadsesiŋa tal met dēna.

⁷ Kēn maam m'taadseno Labar Jiga gēn Raa se, maam m'ɔɔp rom baata ɔo m'uunsen ro naase ɓo raan. Labar Jiga gēn Raa se ɛ maam m'taadseno cēɛ. Bin se maam m'tujiŋga la?

⁸ Kaad kēn maam m'tēdo naaba gətse ki se, maam m'tooko *eglizgen kuuy ɓo ɔgumo ɔo naade utu jide taa maama.

⁹ Kaad kēn maam m'ingo gətse ki jaay, naka ɓaa baatum se, maam m'tōnd te mētn dīm gətse ki eyo. Naɓo gēnaagen doobm al-Masi kēn taa naan̄ Masedoan ki se ɓo ɓaado ɛdum nakŋ kēn aasum

kinguma. Kaad ken se, maam se m'tōnd te mēt dīm gōtse ki eyo ɔɔ borse kic ɛ, m'tōnd mētse eyo.

10 Aan gōɔ maam m'dɔɔk ute al-Masi se, maam m'taad taar mēt ki, do nakge tun se nam jaay am gaasn gen tōm rom maakɲ taa naan Akayi ki se, gōtɔ.

11 Gen dī jaay maam m'baate gen kuun naka gōtse ki se? Bin se maam m'jesen ey la? Num Raa jeele, maam se m'jese.

12 Nakɲ maam m'ted se borse kic ɓo m'ted aan gōɔ naan ese se. Taa bin se jee ted rode aan gōɔ jee kaan naabm al-Masige se kōɲ tōm rode eyo deekɲ ɔɔ naabm naade se, tec aan gōɔ gen naaje.

13 Jee se ted rode aan gōɔ naade jee kaan naabm al-Masige, ɔɔ ute naabm ken naade ted se, naade aan jeege dala ɔɔ naade ted rode aan gōɔ jee kaan naabm al-Masige.

14 Nakɲ naade ted se ajenki kōɲ kōkɲ taad eyo. Taa *Bubm sitange kic ɓo ted rona aan gōɔ *kōdn Raa ken ted gōtɔ wɔɔr kelɛɲ se.

15 Bin num nakgen se ɔnten 'kōksen taad eyo ken jee tedn naabm Bubm sitange jaay ted rode aan gōɔ jee tedn naabm ute doobin se. Bii ken ɓiide 'nan se, Raa utu ade dabar do nakge tun ken naade tedo se.

Pəl taad taa dubar ken naan ɔɲ maakɲ naabin ki

16 M'an taadn dɔɔl daala, nam ɔnten kaakum aan gōɔ debm derɛ. Ken naase jaay 'saap ɔki maam debm derɛ kic, num 'tookki aan gōɔ ken naase 'saapin ki se, bin se ɔnumki maam kic m'tōm rom cōkɔ.

17 Taar maam m'je m'an taad se Meljege 60 undum kul eyo, na60 ken maam jaay m't60m rom se, maam se m'taadn aan g60 debm derle.

18 Aan g60 jeege dena lee t60m rode gen nakgen do *duni ki sum se, maam kic 60 m't60m roma.

19 Kale, naasen jee jeel-targe, jee derlge se kic 60, naase 'serkdeki ute maak-raapo.

20 Ken jeege tedsen bulu, aansen dala, 60 jise, kujunse, naade ted rode magal cirse naase 60 naade t60ndse metn bise ki kic 60, naase se aasin̄ki.

21 Taar m'taadn̄ se s60k60n̄ kic 60 t60luma taa naaje se j'60k t60g eyo gen tedn̄ aan g60 gen naade se. Num gan̄ ken deba jaay 60k nakn̄ ken naan̄ an t60m ron̄ ro ki se, maam kic m'60k nakn̄ ken m'an t60m rom ro ki kici. Kese maam taad aan g60 debm derle 60 taada.

22 Ken naade 60 *Ebrege le, maam kic m'k60d Ebre. Ken naade 60 gaan *Israelge le, maam kic m'k60d Israel. Ken naade 60 metjil *Abraam le, maam kic metjilina.

23 Ken naade 60 60 naade jee tedn̄ naabm al-Masige se le, maam se m'cirde naade se. (G60tn̄ se maam m'taad aan g60 debm derle 60 taada.) Maam m'ted60 naaba m'60r nan̄ tak tak, k't60kumoga dangay ki met dena, k't60ndumoga ute meeje den aak eyo, met dena 60p c60k60 sum 60 ey num j'amo t60l60.

24 Metn̄ mii se, magal Yaudge 60kumoga tak 60 t60nd d60lum ute meeje met sik-m60t60-kaar-jernan̄*.

25 Metn̄ m60t60 j'60k k't60ndumo ute sirdi, je-kalan̄ k'tundumo ute koa je j'am t60l60, metn̄ m60t60 mark-

---

* **11:24** Maakn̄ *Ko Taar ken Raa ed60 Musa ki se deba jaay tujga num, j'60nte t60ndin̄ ute meeje cir ji si-6060.

aba tēreε εε εε maam m'εεpo maakη maane ki, jε-kalan se m'toofε εε m'leko maakη baar ki.

26 Maam m'leedoga mεrte mεt dεna, m'nirlum teece gen gaan oolge se, jee εoogge teecumo nirluma, taasum Yaudge teecumo nirluma εε jee ken Yaudge ey kic εo teecumo nirluma, maakη gεgεrge tu se beer tεdumoga, do kεd-εaarge tu se beer tεdumoga, do baar ki beer tεdumoga εε jee ken tεd rode aan gεε jeegen εoobm *al-Masi ki se kic εo, teecumo nirluma.

27 Maam m'dabar m'tεdn naaba m'εεr nan tak tak mεt dεna, bi kaamum kic m'toof eyo. Gεtn mεtinge se εo tεolumo εε maane kic εo tεolumo, mεt dεna m'εs dīm eyo, kuulu εεnuna εε kala kic εo aasum eyo.

28 Dubargen kuuy kic εo utu, naεo m'kεη taaf ey sum. Daayum maam se m'saap dεna do *eglizge tu paac.

29 Ken nam jaay εk tεεg ey se, m'aakiη se tεdum εεnε aan gεε maam kic εo tεεgum gεε. εε ken nam jaay tεdga genaη oocga maakη *kusiη ki se, m'aakiη se tεdum εεη aak eyo.

30 Maam se m'je tεεm rom eyo num ken naase 'jeki maam m'tεεm rom tak kic num, m'tεεm rom do tεεgum ken baat se.

31 Raa ken Bubm Mεljege Isa, naη ken jeege lee tεεmiη gen daayum daayum se, jeele maam se taaf taar-kεεb eyo.

32 Do dεkiη ken maam m'ιηgo maakη gεgεr ken Damas ki se, gaar taa naη gεtn ese roη Aretas, magal ken naη εndiη maakη gεgεr ken ese se, tεnd jeege taa-εoobge tu taa am kεkε.

33 Gan naafe uun εlumo maakη baar ki εε uun

bōoyumo naagŋ durdur ki ute taa peneter ð gōtn se, maam m'aanŋ m'ōtō.

12

Nakŋ ken Mēljege teec naan Pəl ki ð taadŋ metiŋa

¹ Maam m'je tōom rom eyo naḅo naase olumki m'tōom rom tak. Naḅo m'aakiŋ se tōol ser eyo. Borse maam m'je m'taadŋ ute nakgen Mēljege teeco naanum ki jaay taadumo metiŋ se.

² Maam m'jeele gaaba kalan debm *al-Masi se, ḅorse okga ḅaara sik-kaar-ḅō, ð gaabm se *Raa uun ḅaansiŋ maakiŋ raa ken raan cir paac paac, jaay ḅo ok terlo. (Ken naanŋ ook ḅaa raan se ken utu roŋa lḅ ute roŋ eyo, maam m'jeel eyo, kēse Raa ḅo jeele).

³⁻⁴ M'jeele, gaabm se Raa uun ḅaansiŋa gōtn naanŋ ki mala (naḅo ken naanŋ ook ḅaa raan se utu roŋa lḅ ute roŋ eyo, maam m'jeel eyo, kēse Raa ḅo jeele) ð ken naanŋ jaay aan gōtn naane se, naanŋ booy taargen deel do ken debkilimi anŋ kōŋ kaasŋ taad eyo ð Raa undiŋ te kulu gen taadŋ naanŋ se ey kici.

⁵ Ey num gen debm bin se, maam m'kōŋ tōom roma, naḅo gen maam maliŋ se, m'tōom rom do tōogum ken baat se sum.

⁶ Ken maam jaay m'je tōom rom kic ḅo, maam m'kōŋ tēdŋ debm dērl eyo, taa taargen maam m'taad se, taar met ki. Naḅo maam se m'je tōom rom eyo taa sōm jeege am kaakum aan gō debm k'jeel jeel gōtiŋa ð am kōkŋ maam ḅo ðŋ cir taar ken naade booyo teeco taarum ki ute nakgen naade aakum maam m'tēdō se.

7 Taa nakgen Meljege teeco naanum ki jaay taadum metin se, m'aakden se deel doa. Taa m'kəŋ təəm rom do nakge tun maam m'aakdeno ey se, Meljege əŋo nakŋ aan gəə kərəndə* maakŋ rom ki, əə nakŋ aan gəə kərəndə se *Bubm sitange ʒo əlo kədiŋ taa am dabara əə am gaasn m'kəŋ təəm rom eyo.

8 Mət mətə maam m'eem nəə mətn Meljege tu m'əə nakŋ se ŋ'əədumsin naatn rom ki.

9 Num gaŋ naaŋ tər lum əə: «Bee maam m'tedi se ʒo, aasiga sum. Taa kaad kən naai 'təəgi baat se ʒo, maam m'taadn təəgum ute maraadiŋ doi ki.» Bin ʒo maam se m'təəm roma do təəgum kən baat se, taa al-Masi se taadn təəgin dom ki.

10 Taa naaŋ se ʒo do təəgum kən baat se, kən k'naajuma, nakgen əŋ kən aan dom ki, kən k'dabaruma, kən k'lee k'teecum nirluma, kən nakgen se jaay aan dom ki se, maam maakum raapo taa al-Masi se; taa kaad kən maam təəgum baat se jaay ʒo, maam m'əŋ təəgə.

Pəl saap do jee Kōrint ki

11 Maam m'taadseno aan gəə debm dərle se, əə naaŋ se naase ʒo əlumki taa təəgə. Ey num naase ʒo jee kən amkiro magala. Kən naade jaay taad əə maam se m'təəl sər eyo kic ʒo, naaden jee kən aak rode aan gəə *jee kaaŋ naabm Isagen k'jeel jeel gətde se, əŋ cirum eyo.

12 Kən maam jaay m'ingə gətse ki se, naase əŋumki maam se m'debm maakum deere, əə m'aasiŋ do nakge tun paacŋ aan dom ki. Əə

---

* **12:7** Nakŋ aan gəə kərəndə ara se taad ute kəəŋ kən dabariŋ maakŋ roŋ ki.

ute tōōŋ Raa se, maam m'tēdoga nakŋ-kōōbge ute nakgen deel doa. Ute nakgen maam m'tēd se ʒo kēn taadsen ʒo maam se, debm kaan naabm *al-Masi.

¹³ Anum nakgen kēn maam m'tēdo *eglizge tun kuuy se, gōtn naase ki kic ʒo maam m'tēdīnoga. Nakgen kēn maam m'tēdīno te gōtn naase ki ey se, maam m'tōnd te mētn dīm gōtse ki ey sum. Bin se m'tēdsenga *kusin la? Kēn tēdsega kic num, 'tēdumki kalde gen kēn maam m'tōnd mētn dīm gōtse ki ey se!

¹⁴ 'Booyki m'asen taada: tēr daala ʒorse maam m'daapga roma gen ʒaa gōtse ki gen k-mōtōge, ʒo m'ʒaa gōtse kic ʒo maam m'je dīmse eyo, num maam se m'je naase malinge ey num m'je dīmse eyo. Taa bubge ʒo tus naka gēndege tu ey num gaange ʒo, tus naka bubdege tu eyo.

¹⁵ Maam se kēn m'ut jim paac taa naase kic num, maakum raapo. Deere, maam se m'je kutn jim sum eyo, naʒo rom paac kic ʒo m'aŋ kēdīn taa naase. Anum kēn maam jaay m'jese dēn bin se, naase kic amki kōŋ je baatn ne?

¹⁶ Naase 'jeelki maam se m'tōnd te mētn dīm gōtse ki eyo. Naʒo jeegen mētinge maakse ki se taad ʒo maam se nakum mēteke ʒo maam m'aanseno kaan ʒo dala ey num maam m'ōŋga dīm gōtse ki.

¹⁷ Maakŋ jeege tun maam m'ōlden gōtse ki se, deb kalan maakde ki se ʒsga jise la?

¹⁸ Maam m'daar mētn Tit ki cirr ʒo m'ōl genaa kuuy kēn maam m'taadseno taariŋ se ute naaŋa. Kēn Tit jaay iŋgo gōtse ki se ʒsoga jise la? Lō maam m'ute Tit se naabm kēn naaje k'tēdo se ʒo saapje se

tec naap ey la?

¹⁹ Taargen naaje k'raan̄seno maak̄n maktub k̄en ese se, naase 'saap ɔ̄ki kaad̄n naane naaje k'je d̄aapm taarje ɔ̄o naanse ki sum. Bin eyo! Naaje se k'taad̄sen naan Raa ki aan ḡoo k̄en al-Masi jen ro ki ɔ̄o 'jeelki, jee maak-jejege, taargen naaje k'taad̄sen se, taa asen noogo aki ziid̄n ɔ̄aa ute naanse doobm al-Masi ki.

²⁰ Anum k̄en ɔ̄lum maam m'ɔ̄beer se m'ɔ̄o kaad̄n k̄en jaay maam m'ɔ̄aa ḡotse ki se, m'asen k̄oŋ aan ḡoo k̄en maam m'jen ro ki eyo ɔ̄o naase kic ɛ amki kaakse amki k̄oŋum aan ḡoo k̄en naase 'jenki ro ki ey kici. Maam m'je se m'asen k̄oŋ naase 'ted̄ki ted̄ d̄ek̄eŋe ute naap eyo, 'ted̄ki ted̄ maak-kilimi ro naapge tu eyo, 'ted̄ki ted̄ taa mooyo ute naap eyo, 'niki ni ro naapge tu eyo, ɔ̄oɔki k̄ooɔ naap eyo, 'taad̄ki taad̄ taar iŋg kusu ro naapge tu eyo, 'magalki magal rosege eyo ɔ̄o ɛcki k̄ec naap eyo.

²¹ Maam m'ɔ̄beer m'ɔ̄o s̄om ɔ̄ii k̄en maam m't̄erl ḡotse ki kuuy daal se, Raam am k̄olum s̄ak̄oŋo am t̄ooɔ naanse ki. Maam m'ɔ̄beer m'ɔ̄o s̄om, k̄en m'kaan ḡotse ki se, m'k̄oŋ jee kusinge d̄ena k̄en t̄erl te maakde do Raa ki eyo. Kaad̄n naane, naade utu iŋg ted̄ nak̄n tuj debkilimi naan Raa ki ɔ̄o lee ɛes naapa r̄eŋ r̄eŋ ɔ̄o ted̄ nakgen jig eyo k̄en maakde jen ro ki. Taa naade se ɔ̄o k̄en am k̄olum maam m'utu m'ɔ̄aa keeme.

13

D̄ej̄n P̄ol kaam m̄oat̄n

¹ Maam m'je ɔ̄aa ḡotse ki ɔ̄o k̄en ara se t̄ed̄n gen k-m̄ot̄oge. Aan ḡoo k̄en Kitap taadni: «*Gen kaak̄n*

mɛtn taargen daanse ki se, ɔŋ jeege dīo ey lɛ mətɔ 'tɛdn saadge.*»

² Kɛn maam m'ingɔ gɛn k-dige gɔtse ki se, jee kɛn tɛdɔ *kusiŋ deete ute kɛngen kuuy se, maam m'taaddenoga taada. Anum bɔrse maam dɔk ute naase se kic ɓo, maam m'taadden daala m'ɔɔ: «Bii kɛn maam m'ɓaa gɔtse ki se maam m'ade kɔŋ eyo.»

³ Ute doobm maam se, maa naase je aki jeele, kɛse aan gɔɔ *al-Masi mala ɓo taada. 'Jeelki, daanse ki se, al-Masi se tɔɔgiŋ baat eyo, num naan se tɛf naaba ute tɔɔgiŋa.

⁴ Deere, Isa al-Masi se ɔŋ roŋ k'tup k'tɔɔliŋ ro kaag ki aan gɔɔ debkilim kɛn tɔɔgiŋ gɔtɔ se. Num ute tɔɔgŋ *Raa se, naan duroga daan yoge tu ɔɔ bɔrse naan utu ing zɛɛɛɛ. Anum naaje kic num k'dɔɔkga ute naan. Kɛn k'j'aakje se, naaje kic num aan gɔɔ jee tɔɔgdɛ baata naɓo naaje j'asesiŋ taada, naaje se j'ing k'dɔɔk ute al-Masi se ute tɔɔgŋ Raa.

⁵ Naase aakki rose jiga ɔɔ tɔndki mɛtn rose jaayo, kɛn naase ɓo aalkiga maakse do al-Masi ki deer num, naase kic ɓo aki jeele. 'Jeelki ey la kɛn Isa al-Masi jaay utu maakse ki se? Kɛn naase jaay aak ɔkki te mɛtn rose jig ey num, bɛɛɛ, naase 'took aalki te maakse do Isa ki eyo.

⁶ Maam m'saapm m'ɔɔ naase utu aki 'jeele ɔɔ naaje lɛ k'taadsesiŋga nakŋ kɛn naase anjenki kaakŋ jeel ro ki se.

⁷ Naaje k'tɔnd mɛtn Raa se k'je aki kɔɔdn dose ro kusiŋ ki. Naaje se kɛn jeege ɓo aakje aan gɔɔ jee kɛn taad taar mɛt ki ey kic num, naaje k'je j'asen kaakŋ naase aki tɛdn nakŋ bɛɛ.

---

* 13:1 Aak Dt 19.15.

⁸ Taa naaje se j'an̄ kəŋ kaasn̄ ɣɛn tɛdn̄ nak̄ŋ kɛn ɓaa kalan̄ ute taar mɛt ki ey se, num naaje se j'ɔk tɔɔgɔ ɣɛn taadn̄ taar mɛt ki sum.

⁹ Kaad̄ kɛn jaay naase 'tɔɔgki, ɔɔ naaje tɔɔgje baat se, kɛse naaje maakje raapo. Kɛse ɓo ɔlje naaje k'tɔnd̄ mɛtn̄ Raa, taa asen̄ tɛrl̄ daapm̄ rose ɣɛn kaal maaksen̄ do naan̄ ki.

¹⁰ Taa naan̄ se ɓo kɛn maam m'dɔk ute naase kic num, m'raan̄sen̄ maktubm̄ se taa ɓii kɛn maam m'aanga ɔtse ki se, ute tɔɔḡŋ kɛn Mɛljege ɛdum̄ se, m'asen̄ tɛdn̄ ɔn̄ ey sum. Taa tɔɔḡŋ naan̄ ɛdumsin̄ se, ɣɛn kutn̄ jeege eyo, num ɣan̄ ɣɛn nooḡŋ jeege 'ziidn̄ ɓaa ute naande.

Pɔl taad̄ nan̄ taariŋa ɔɔ tɛdden̄ tɔɔse

¹¹ ɢenaamgen̄ doobm̄ *al-Masi ki, ɓorse do taar tɔɔlin̄ ki se, m'je m'asen̄ taadn̄ m'ɔɔ: in̄gki ute maak-raapo, 'tɛdki bɛɛ 'ɓaaki ute naanse, ɛdki kaay kaama naapge tu, ɔkki taarse kalan̄ ɔɔ in̄gki ute lapia. ɔɔ Raa debm̄ je jeege ɔɔ ɛdden̄ lapia se, 'kinḡ ute naase.

¹² Kɛn 'ɓaaki ɓaa tɛdn̄ tɔɔse se, 'baam 'tɔkki naapa ɔɔ aayki ciil naapge†. Jee Raagen̄ doobm̄ al-Masi kɛn ɔtn̄ ara paac se, kic ɓo tɛdsen̄ tɔɔse.

¹³ ɔn̄ bɛɛ ɣɛn Mɛljege Isa al-Masi, maakje ɣɛn Raa ɔɔ tum kɛn *Nirl̄ Salal lee tum jeege se, 'tɛdn̄ ute naase.

---

† **13:12** Jeegeen̄ Pɔl raan̄den̄ se, kɛn naade ɓaa ɓaa tɛdn̄ tɔɔse naapge tu se, baam tɔk naapa ɔɔ aay ciil naapge.

Kitapm kɛn Raa dɔɔko kiji ute jeege New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
de2980b7-692d-557d-af49-da5784485d94